Szakdolgozat

László Miklós

Illatszertár

FÓRIS DOMINIKA
Látványtervezés BA

Kaposvár
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Rippl- Rónai Művészeti Kar
Látványtervezés szak

László Miklós

Illatszertár

Témavezetők: **Molnár Zsuzsanna**
Díszlet- és jelmeztervező,
mesteroktató, óraadó tanár

Bozóki Marianne
Díszlet- és jelmeztervező,
tanszékvezető, oktató

Készítette: **Fóris Dominika**
PMA3AE

Kaposvár
2023

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETŐ 1

II. LÁSZLÓ MIKLÓS 3

III. A MŰ ELEMZÉSE 5

„Énbelőlem nem eszik a világválság!” 6

Párok összehasonlítása 8

Választott család 8

A férfi 10

A nő 11

Boldog vég? 12

IV. TERVEZÉS 14

Díszlet 15

Jelmezek 21

V. ZÁRÓ GONDOLATOK 31

VI. FORRÁSOK, MELLÉKLETEK 33

I.

Bevezető

BEVEZETŐ

Először Szegeden láttam ezt a darabot 2019-ben a Szegedi Nemzeti Színház Kisszínházában, már ekkor is megfogott a mű hangulata. Nagyon érdekelt a kor divatja és az illatszertár berendezése, emellett ahogy minél többet gondolkodtam a művön, annál inkább megfogtak a karakterek és a helyzetek, amikben ők részt vesznek.

A darab az átlag kisember problémáit mutatja be, nem történik semmi világot rengető dráma, mégis leköti a nézőt a komédia, hiszen bárki bele tudja magát képzelni a színpadon látott helyzetekbe. Én is, bár konkrét karakterrel nem tudok teljes mértékben azonosulni, mégis vannak bizonyos történések, amiket én vagy a közvetlen környezetemben élő emberek megtapasztaltak.

Amikor először láttam, már akkor is éreztem valami keserűséget a végén, amit nem teljesen értettem, hiszen – látszólag – minden megoldódott; karácsony van, az ifjú pár egymásra talált, az idősebbik együtt maradt, valamint az antagonistán kívül mindenki megtarthatta az állását. Kell ennél több? Sajnos a legtöbben csak egy egyszerű komédiaként tartják számon, viszont vallom, hogy a látszólag könnyed téma alatt mélyebb tartalom is van.

Dolgozatomat is ezek a gondolatok alapján írom meg; beszélni fogok a darabban megjelenő két párról, valamint azoknak külön a tagjairól. A műben gyakran szóba kerül az ideális férfi fogalma, amit én kiegészítek azzal, hogy a darab felfogásában milyen az ideális nő. A szereplők motivációja mögött gyakran az 1929-es gazdasági világválság áll, ami bár nem feltétlenül áll a mű középpontjában, mégis nagyon fontos szerepet tölt be. Egyes karaketerek egymás közti – nem romantikus – kapcsolatát is kielemzem, pontosabban a két főszereplőét, Asztalos- és Hammerschmidt úrét. A végén következtetés képpen pedig leírom, hogy a komédia vége miért nem olyan vidám, mint ahogy azt elsőre gondolnánk.

II.

László Miklós

LÁSZLÓ MIKLÓS

László Miklós
1903-1973

László Miklós 1903-ban született Leitner Miklós néven Budapesten. Már fiatal korától kezdve érdekelte a színház, a Színiakadémián 1924-ben végzett és színészként foglalkozott több színházban is, köztük például a Vígszínházban, emellett filmekben is megjelent kisebb szerepekben, ilyen például a Meseautó.

Apja haláláig jómódban éltek, ezután több munkát kellett vállalnia, hogy el tudja tartani édesanyját és testvéreit. Ez visszatérő téma egyes drámáiban, ilyen például *A legboldogabb ember* is, ahol a főszereplő a kevés összekapart pénzből el akarja venni a szerelmét és venni egy lakást, ám a világválságra fogva elbocsátják. Ekkor ő hazamegy, elalszik és azt álmodja, hogy visszakapja az állását és családot alapít. Ez az álom annyira mély, hogy már fel sem ébred belőle, még akkor sem, amikor a menyasszonya megpróbálja felébreszteni a hírrel, hogy ténylegesen visszavették.

Az egyik legismertebb műve az 1937-ben írt *Illatszertár*, ami már akkor is nagy sikert aratott. Eddigiekhez hasonlóan itt is a kisember minden napi problémáit dolgozza fel témaként. 1987-ben film is készült belőle Hajdufy Miklós rendezésében.

A zsidótörvények miatt a második világháború kitörte előtt nem sokkal Budapestről New Yorkba költözött, 1973-as haláláig itt élt feleségével Florence Herman színésznővel, akit itt ismert meg. Itt gyorsan a magyar közösségnek központi alakja lett, még színházat is alapított.

Itt szintén írással foglalkozott, ám mégsem tudott megélni belőle, úgyhogy mellette egyéb állásokat is kellett vállalnia. Főállásban a Metro-Goldwyn-Mayer stúdiónál dolgozott íróként, viszont sajnos a legtöbb forgatókönyve nem valósulhatott meg.

III.

A mű elemzése

A MŰ ELEMZÉSE

A darab 1937-ben íródott és már akkor nagyon megszerette a magyar közönség. Amerikában is hasonlóan nagy sikert aratott, bár erre várni kellett egy kicsit. 1940-ben elkészült a *Saroküzlet* (Shop Around The Corner) című film, ami bár változtatott kicsit a történeten, a főbb szál ugyanaz maradt, csak nem egy illatszertárban játszódik, hanem egy bőrkereskedésben.

Saroküzlet, 1940

A szerelem hálója, 1998

1947-ben ugyanúgy a mű alapján készült *A jó kis nyarak* (In The Good Old Summertime) című film, 1998-ban pedig újra elővették a forgatókönyvet *A szerelem hálója* (You've Got Mail) címen, ám modern feldolgozásban, ugyanis levelezés helyett az interneten beszélget a két fiatal. A filmvásznon kívül természetesen színházakban is ugyanúgy játszották a darabot, többek közt a Broadwayen musical formájában is, ennek címe *She Loves Me*. 2009-ben a mű eredeti formájában színre került Floridában és Kanadában is – egymástól teljesen függetlenül. A floridai verziót egyébként E. P. Dowdall adaptálta, aki nem más, mint László Miklós unokaöccse.

A darab az átlag kisember problémáit mutatja be, valamint hogy hogyan keresnek ezekre megoldásokat és hogyan keresik a boldogságukat az életben. Ebből kifolyólag a nézők azonosulni tudnak bármelyik szereplő sorsával, és bár kívülről nézve ezek a problémák aprónak tűnnek, belül megélve ezek igenis fontosak. Bár a két főszereplő adott (Asztalos- és Hammerschmidt úr), mégis ha kiragadunk egyes karaktereket, mindegyiknek megvan a maga kis drámája, amikről érdemes beszélni.

„Énbelőlem nem eszik a világválság!”

A látszólag könnyed komédiában el van rejtve a kor- és társadalom kép. A boldogság mellett a megélhetésüket is keresik a szereplők, több apróbb szál van, ami a pénzre – vagy annak hiányára – vezethető vissza. Kádár úr kihasználja a nőket (köztük Hammerschmidt úr feleségét is), hogy luxusban élhessen, Sipos úr is azért írt névtelen levelet, hogy nehogy őt

bocsássák el, hiszen több gyermeke van, akit így is nehezen tud eltartani, Balázs kisasszony pedig egyszer adott csak kölcsön másnak, de még azóta sem tudja bepótolni az ebből keletkezett elmaradt lakbérét. Asztalos úr inkább nem ment el a randevújára, mivel ha nincs állása, akkor nem is tud megnősülni, valamint aki az egész addigi életét úgy élte le, hogy csak a munkájának élt, annak a saját maga szemében ténylegesen ez a legfontosabb értéke.

A karakterek viselkedését és szerepét a darabban teljesen meghatározza, hogy hogyan állnak pénzügyileg. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy bár a darab keletkezése az 1929-es gazdasági világválság után volt (1937), teljesen elfogadhatónak tartom, hogy az akkoriban élő emberek még mindig féljenek a következményeitől, ebből következtetve az illatszertár dolgozói is. Egyértelmű, hogy Hammerschmidt úr nem tud eltartani ennyi alkalmazottat és jogosan félnek attól, hogy bármikor elveszíthetik az állásukat.

A new yorki tőzsde maga 1929-ben omlott össze, de Magyarországot csak 1930-ban értek el a hatásai. Hozzá kell tenni, hogy az első világháború után az állam így is elég nehezen állt lábra, csak a 20-as évek második felére lett valamennyivel stabilabb a gazdaság. 1933-ra a mezőgazdasági- és iparos termelés mértéke és minősége lecsökkent, az állam külföldi adósságai megnőttek, ennek következtében a vállalkozók jelentősen csökkentették a béreiket, valamint a legnélkülözhetőbb alkalmazottjaikat elbocsájtották.

Fontos szereplőnek tartom ilyen szempontból Sipos urat, aki a legidősebb alkalmazott az üzletben és ő rá van legnagyobb hatással a gazdasági világválság. Kora miatt sokan fordulnak hozzá tanácsért, egy nagyon nyugodt és józan személy, szinte már rezonőri szerepe van a darabban. Mégis, életuntsága miatt kezdte el követni Kádárt és az ő névtelen levele az, ami miatt megszületett a fő konfliktus, vagyis nem csak segítőkészsége miatt van jelen mindenhol, a levelet is – teljesen érthető – önzésből és kétségbeesésből írta.

„Hogy melyik elsején kapom a felmondásomat! Hiszen egy év óta, mindig arról van szó, hogy valaki közülünk bélistára kerül... Hát ki az a valaki kérem, aki ilyenkor szóba jöhet? Én, mert a legöregebb vagyok, pláne, hogy családom is van. ... Énbelőlem nem eszik a gazdasági válság! Itt van a Kádár! Vigye azt a fenébe! Háborúba úgyse volt! Hát pótolja ki most, itt a Váci-utcába! Még mindig jobban jár, mint én jártam! Ezért írtam!”

Párok összehasonlítása

A történet középpontjában egy fiatal és egy öreg szerelmes pár van és ezek a jelzők nem csak a párok tagjait jellemzik, hanem magukat a kapcsolatokat is: Asztalos úr és Balázs kisasszony kapcsolata még éppen most bontakozik ki, kezdetekben elég viharos, mégis félénk és kínos (persze miután kiderül, hogy egymással levelezgetnek) és még nem áll szilárd talajon a darab végére sem. Miután kitudódik számunkra, hogy egymás levelezőpartnerei, Asztalos úr aktívan tesz azért, hogy a kapcsolatuk javuljon és valóságszerűbb legyen. Hiszen bármit is írhatnak egymásnak, amíg nem találkoznak és beszélgetnek el szóban, addig nem is igazán szerethetnek bele egymásba, hanem csak a fejükben kialakított képbe.

Ezzel szemben a Hammerschmidt házaspár már évek óta együtt van, de a szerelmük már kimúlóban van, a feleség egy nála sokkal fiatalabb alkalmazottal csalja meg a férjét, valószínűleg azért, hogy ő maga is újra fiatalnak érezhesse magát. Ennek ellenére mégsem válnak el, hiszen egymás mellett öregedtek meg és annyi ideje házasok, hogy nem látják értelmét.

Hány ember tudna megszokásból együtt maradni a párjával? Hammerschmidt nem csak a feleségében csalódott, hanem mindenben: a családban, az energiában, amit beléjük fektetett, de még az életben is – nem véletlen próbálkozott öngyilkossággal. A kezdeti dühöt viszont váltotta a keseredettség (*„Megyek, fiam… [Indul, az irodaajtóból visszafordul.] Azért ne lógasd az orrod te is! [Nevetni akar, de inkább sir a nevetése.] Majd este elmegyünk… valahová…”*), majd a végére beletörődik a történtekbe (*„Vén fiam, vén. [Nevet.] Olyan vén, hogy Miki bácsit már nem lehet megcsalni. Mit csaljanak rajtam? [szomorúan nevet.] Hát nem?”*). Az egész történetben Hammerschmidt sorsa a legtragikusabb.

Választott család

A választott család, mint téma mindig is közkedvelt volt az irodalomban és a mai médiában egyaránt. Ez azt jelenti, hogy egyes szereplők nem a vérszerinti rokonaikkal állnak szoros kapcsolatban, hanem más emberekkel építenek ki hasonló kötelékeket. Ez különösen vonzó lehet azok számára, akik rossz családi körülmények között nőttek fel, számukra ez hozhat egy kis megnyugvást.

Számomra az egyik legmeghatóbb ilyen kapcsolat az Hammerschmidt és Asztalos apa-fia szerű kapcsolata. Asztalos már fiatalon elveszítette a családját, de még a munkatársain kívül nagyon barátai sincsenek, s míg egy összeszedett embernek mutatja magát, mégis bizonytalan magában és egyértelmű, hogy vágyik ezekre a hiányzó emberi kapcsolatokra, csak ez ügyben tapasztalatlan és nem tudja helyesen kezelni az efféle helyzeteket. Neki nincsen semmije, csak a munkájának él és már annyira magányos, hogy névtelen levelezésen keresztül keresi a párját, valószínűleg azért is, mert szemtől-szemben nem tudná ilyen jól kifejezni önmagát.

Hammerschmidt úrnak ezzel szemben megvan látszólag mindene: a dolgozókhoz képest viszonylag jobb módú, van felesége és vannak gyermekei, ám ők leginkább csak a vagyona miatt tartják vele a kapcsolatot, köztük a fia is, aki csak akkor hívja fel, ha pénzt akar kölcsön kérni tőle. Az üzlet eredetileg Hammerschmidt nagyapjáé volt, vagyis valamennyire az üzlet számára egyenlő a családdal, s mivel Asztalos kilenc éve ott dolgozik nála egyértelmű, hogy egymásban megtalálják ezeket a hiányzó családi kapcsolatokat a munka révén. Ez annyira mély lesz a darab végére, hogy főnöki és alkalmazotti szerepek ellenére tegezik, valamint „Imrének" és „Miki bácsinak" szólítják egymást. Családi vacsorákon a fiú állandó vendég, és az idősebb férfi még azt is bevallotta, hogy hozzáadná a lányát és átnevezné az üzletet „Hammerschmidt és Asztalosra".

Itt megemlítendő Árpád, aki párhuzamba állítható Asztalos úrral. Bár még Hammerschmidt úrral nem annyira kiforrodt az apa-fia szál, mégis vele is elkezdődött egy ezzel hasonló; valószínűleg a régebbi alkalmazottjával is ugyanígy kezdődött, amikor még ő kezdte fiatalon a pályáját az illatszertárban. Hozzá hasonlóan Árpád is egy szegényebb közegből jött (bár neki volt említve családtagja, szóval talán nem magányos) és bár még fiatal és gyerekes, már most komoly lelkesedést és elszántságot mutat a munkája iránt, még hogyha ez kicsinyesen is mutatkozik meg nála. A darab folyamán ő a legtámogatóbb és segítőkészebb Hammerschmidt úrral, a végén még meg is lett hívva a családi karácsonyi vacsorára – pont úgy, ahogy az eddigi években Asztalos úr.

Amennyire Hammerschmidt úr csalódott a saját családjában, úgy talált megnyugvást a két fiatalemberben, akik többet törődtek vele, mint a saját vérszerinti gyermekei.

A férfi

A darabban többször is téma tárgya, hogy milyen az igazi férfi? Leginkább Asztalos úr kapcsán merül fel a kérdés, hiszen Balázs kisasszony többször is összehasonlítja őt levelező partnerével, nem tudván, hogy a kettő az valójában egy személy. A fiatalember bár szépen és igényesen öltözködik, összképileg talán mégsem olyan megnyerő, kicsit csámpás, nincs is olyan jóképű, mint a Kádár úr, valamint minden tettében és mozdulatában benne van az a bizonytalanság, amiről korábban már szó esett. Szóval már csak ha a külsőségeket nézzük láthatjuk, hogy nem illik bele a tipikus férfi képbe fizikai értelemben. Viszont vegyük figyelembe a lány definicióját:

*„**Balázs**: …Szeretem! Másfél éve szeretem! De azt lehet! Az férfi! Az ember! Akinek szíve van! Akinek lelke van!..*

***Asztalos** (gúnnyal): Gratulálok, kisasszony... és legalább gazdag az illető?*

***Balázs**: Persze hogy az, Asztalos úr! Magánál például sokkal! Az esze! Meg a szíve! Mert szeretni tud! Engem!”*

Vagyis Balázs kisasszony szemében nem a külső a fontos, hanem hogy mi van belül. Nem csoda, hogy ez alapján nem tartja őt igazi férfinak, hiszen eddig a pontig az összes személyes interakciójuk csak vitatkozás. Amint kiderül, hogy egymással leveleznek, Asztalos úr aktívan tesz is azért, hogy bebizonyítsa a lánynak, hogy tud ő olyan lenni, mint amilyen a leveleiben és később már a kisasszony is elismeri, hogy teljesen megváltozott a szemében.

Valamiért mindenki a Kádárhoz hasonlítja önmagát, Hammerschmidt öregnek érzi magát a felesége viszonya miatt, Sipos pedig úgy érzi veszélyben van az állása a korkülönbség miatt.

„Mondjuk meg őszintén, Balázs kisasszony, maga lesajnált engem! Azért, mert én nem öltözködöm úgy, mint a Kádár, mert nekem nincs selyemingem, meg selyemhózentrógerom és nincs a hajamban egy félkiló brillantin, azért én nem vagyok férfi! Úriemberi! Én kérem nem szoktam kölcsönkéregetni, mint egyesek! Én kérem a fizetésemből élek és nem a más házbéréből, mint egyesek! Engem nem támogatnak a hölgyek, nekem azért nem telik minden este Dunakorzóra meg aranyvégű cigarettákra! Jó nekem a Nikotex Levente is, nem büdös! Van olyan jószagú, mint ez a sok ronda párfüm! Nna kérem!...”

A nő

Mivel a történet központjában leginkább a férfiak állnak, így könnyű megfeledkezni a nőkről, Balázs kisasszonyon kívül nem is igazán tudnak kibontakozni a történetben. Bár a szöveg szerint 27 éves, mégis vénkisasszonyként van beállítva, csak azért, mert még nem talált magának férjet. Ez őt is zavarja, hiszen legalább annyira kétségbeesetten próbál párt találni levelezésen keresztül, mint Asztalos, szinte már sorsszerű, hogy pont egymást találják meg.

„És most Balázs kisasszony halkan elsírja magát. Egyedül van, felszakad belőle a visszatartott sírás, halkan szipogva. Mélyről sóhajt szegényke és lenyeli a könnyeit. Valami nagy-nagy bánata lehet."

A harmincas évek óta (bár ma már annyira nem jellemző ez a látásmód, de nem is kopott ki teljesen) a társadalom szemében a férfinak kell eltartania a családot, míg a nő a háztartást vezeti. A darab természetesen egyáltalán nem erről szól, viszont érdekes lehet megfigyelni, hogy míg a férfiak többsége a munkájuk elvesztése miatt aggódnak (Hammerschmidtet leszámítva persze), addig a nőkkel kapcsolatos konfliktusok mindig érzelmi alapúak.

Sipos úr is így beszél a másik két nőről:

*„**Sipos:** ...Hát mind a kettő besetzt!*

***Balázs:** Mi az a besetzt?*

***Sipos:** A Kádárnál vannak érdekelve.*

***Balázs:** Hogy-hogy a Kádárnál?*

***Sipos:** Ne ugrasszon! Ezt maga komolyan nem tudja? A Mici a múlt, a Bözsi a jövő! Vagy legalább is reménykedik a jövőben."*

Néha tényleg olyan, mintha a nők értékét csak a férfiakkal való kapcsolatuk határozza meg és ha belegondolunk, akkoriban ez valójában így volt. Hiszen nem véletlen próbál Balázs kisasszony minden áron férjet találni és a Rátz kisasszony sem véletlenül megy férjhez és hagyja ott az állását rögtön azután, hogy végleg szakított vele a Kádár úr.

Még érdekesség, hogy a *She loves me* című musicalben Rátz kisasszony (ebben az adaptációban Miss Ritterre lett átnevezve) szerepét átírták, ugyanis itt saját akaratából kitör ebből a toxikus kapcsolatból Kádárral (Mr Kodály) és találkozik egy könyvtáros fiúval, akivel egymásba is szeretnek. Ebből az adaptációból Molnár kisasszonyt teljesen kihagyták.

Azt fontosnak tartom megjegyezni, hogy a nőknek a mai napig ritkán nézik el a megöregedést. Mégis csak egy Illatszertárban játszódik a történet, az egész üzlet azért van, hogy ezt kihasználják. Pont ez okozta a Hammerschmidt házasság vesztét is, mivel az asszony Kádár urat használva akarta magát újra fiatalnak érezni.

„No és mi lett a vége? Smarn! Itt állok a fehér fejemmel és megcsalt egy öregasszony! Aki azt hiszi, hogy még fiatal! Mert sárgára festi a haját, és vörösre a karmait! Attól ő fiatal! Nem akart velem öregedni… inkább megcsalt egy taknyossal!"

Boldog vég?

Bár a darab látszólag boldogan ér véget, bennem mégis hagy egy kis keserű utóízt, még pedig az egyes emberek sorsát illetően, hiszen ha belegondolok, semmi sem oldódott meg igazán. Hammerschmidt úr a feleségével maradt, de mennyire tud boldog lenni egy házasság, amiben már elveszett a két fél közötti bizalom? Még Asztalos úr sem jelenik meg a családi vacsoráján, így nem tudja támogatni sem a helyzetre való tekintettel közben, pedig a főnök úr egészen biztosan egyedül és meggyalázva érezheti magát egy ilyen közegben.

Aztán nézzük meg Asztalos urat és Balázs kisasszonyt is; tudnák szeretni egymást (hiszen a leveleikben ezt már bevallották egymásnak) és még az egymás közötti konfliktusukat is sikerült megoldani végül, szóval semmi akadálya sem lenne annak, hogy a levélben megszületett kapcsolatot folytathassák. Ezzel szemben Asztalos mégsem mondja el Balázs kisasszonynak, hogy vele beszélget, ehelyett megbántja és elhiteti vele, hogy a vőlegénye nem szereti, így bele tud szeretni a „valódi" énjébe. Viszont már így is többször elszólta magát ezzel kapcsolatban, szóval bármikor megtudhatja a lány az igazságot, ami tönkre teheti a kettejük közti kialakult bizalmat.

Ne feledkezzünk meg a kisebb szereplőkről sem: Kádár úr elvesztette az állását és a főnök úr feleségével együtt az egyéb pénzszerzési lehetőségét is. Rátz kisasszony nyilvánvalóan nem szereti a vőlegényét, de mivel Kádár nem viszonozza az érzéseit, így nincs más választása, mint otthagyni az illatszertárt és férjhez mennie.

Jellemezzük le a szereplőket pár szóban; a magányos fiatal ember, aki csak a munkájának él, a megcsalt férfi, a kokott, aki csak a nők kihasználásával tud érvényesülni, a „vénkisasszony", aki valójában egész fiatal, vagy a nagy családos apa, aki fél elveszíteni az

állását. Ha nem is feltétlenül negatívak, semmiképp sem vidám jelzők ezek, pedig komédiáról beszélünk. Két szereplő még öngyilkossággal is megpróbálkozik, vagy legalább is megfordul a fejében.

A főbb szereplők közül senki sem igazán boldog, nem született valódi megoldás egyik történetszálra sem, vagy ha mégis, az is csak látszólagos és csak idő kérdése, hogy meddig tartható fenn a béke látszata. Emellett természetesen még mindig fenn áll a világválság; ha ma nem is veszítette el senki sem a munkáját, mi a bizonyíték arra, hogy holnap sem?

IV.

Tervezés

TERVEZÉS

Díszlet

Mivel a darab folyamán a helyszín egyszer sem változik, így el kell érnem, hogy a látvány mindig érdekes és mozgalmas maradjon annak ellenére, hogy fizikailag nem történik semmi változás.

Vörös Pál díszlete, ami pontosan követi a leírást (1956)

Az eredeti szövegben pontosan meg van szabva, hogy a tér hogyan van berendezve: balra az illatszertár bejárata, jobbra a raktár- és iroda ajtaja, hátul polcok, előtte egy hosszú pult, fölötte pedig egy fél emelet. Természetesen ezt alapul kell vennem, viszont a fent említett okokból jobban megbontom a teret, így az egyszerű párhuzamos falak helyett több elem (pl. a kirakat is) jobban ki van fordítva a nézők felé.

Úgy döntöttem, hogy a darabot a Szegedi Nemzeti Színházba tervezem, pontosabban a két játszóhelye közül a Kisszínházba. A színpad és előszínpad mélysége összességében 14,5 m, amire a díszletnek nem feltétlenül van szüksége, így csak a színpad felét építem be. Az előszínpad mélysége 4,7 m, ha nem használom ki a teljes teret, még így is van elég hely a színészeknek játszani. A portál szélessége 9,93 m, magassága pedig 6 m. Az előszínpadon lévő a takarásokat lefedem, hogy jobban beleolvadjanak a díszletbe, hiszen az ajtókkal együtt az illatszertár részét alkotják.

Az előszínpadon van két járás, amit ki is használok, a bal oldali az illatszertár bejárataként funkcionál, míg a jobb oldali Hammerschmidt irodájaként; mindkettő természetesen elfordítva a nézők irányába, így a színészek játéka sem szorul a tér hátuljára. A szereplők gyakran beszélnek telefonon, ezért elhelyeztem egy konzolasztalt a jobb oldalon az ajtó mellett ebből az indokból.

Gyűjtésem folyamán több képet is találtam külföldi és magyarországi illatszertárakról és patikákról, amik inspirálóan hatottak rám. A hazaiak közül az egyik a Kosztelitz drogéria, ami egy Budapesten található védett üzlet a Váci utcában.

Két külföldi példa, ami nagyon megfogott az a Párizsban található Saint-Germain-des-Près és a Le Haut-Marais. A fa bútorok kidolgozása az teljes mértékben olyan, amit már a kezdetektől kezdve kigondoltam. Kaptam pár új ötletet is, méghozzá a pultok üveges megoldása, vagy a kazettás fa falburkolat. Ezen kívül megragadott a sötétszínű fa és a zöld árnyalat egysége, ezt alkalmazom is.

A pultok elhelyezésével is játszom, egy hosszabb helyett több kisebb van szétszórtan, személyre szabottan karakterhez. Így a szereplők járása is érdekesebb és mozgalmasabb, mivel nem csak egy pult mentén játszhatnak, hanem több között ingázhatnak, vagy akár át is kiabálhatnak egymásnak. Asztalos- és Sipos úré a félemelet alatt van, a bal oldali kissé elfordítva. Közel vannak egymáshoz, így könnyedén pletykálhatnak vagy megvitathatják az éppen felmerülő problémáikat. Kettejük közt van a bejárata a raktárnak, vagyis megtudják figyelni a ki- és bemenő alkalmazottakat (pl. Balázs kisasszonyt) és ki tudják beszélni. Tőlük távolabb, közelebb a nézőtérhez található Kádár úr pultja, ezzel is mutatva, hogy őt nem igazán kedveli a másik kettő alkalmazott.

Kosztelitz drogéria

Saint-Germain-des-Près

Le Haut-Marais

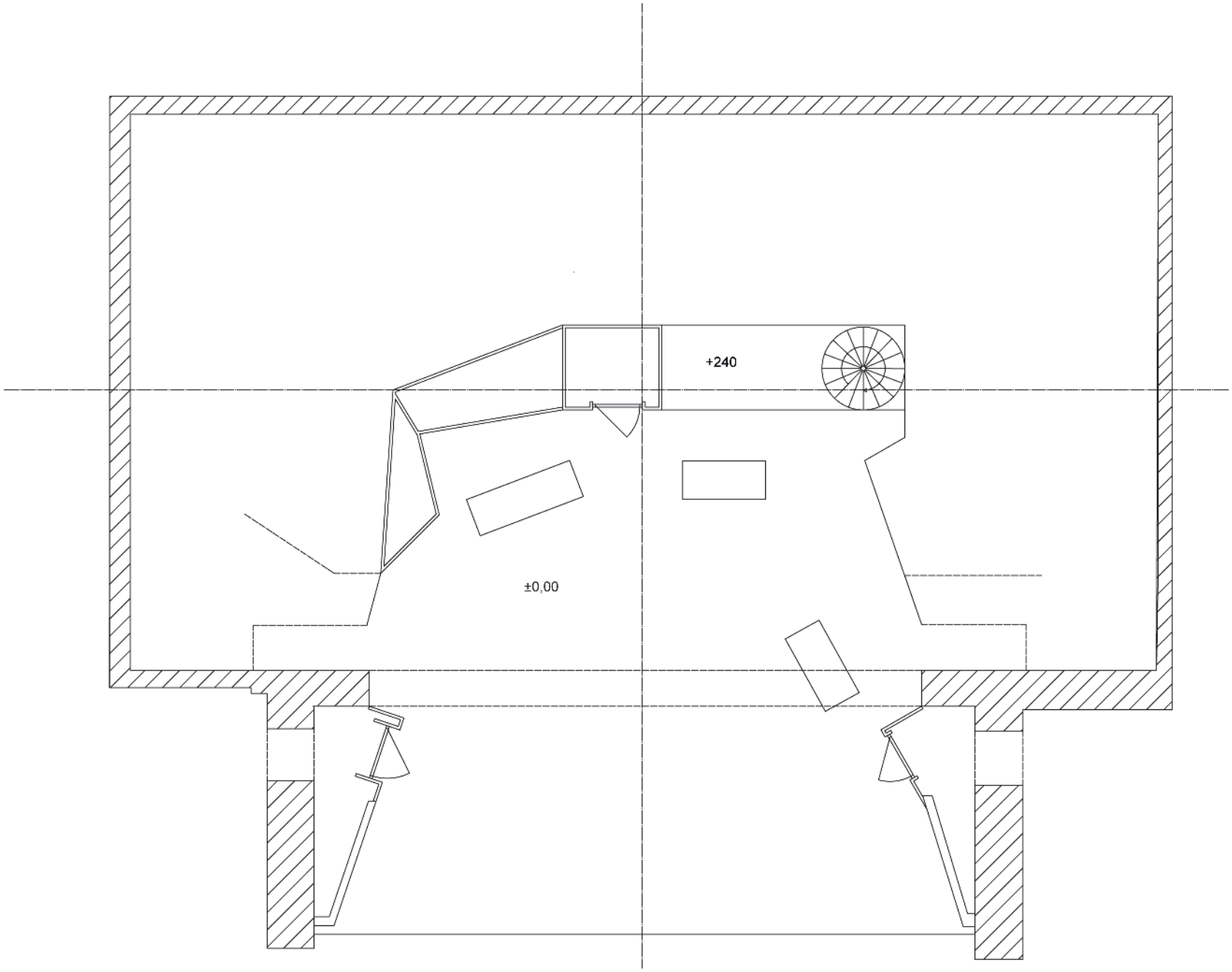

LÁSZLÓ MIKLÓS: ILLATSZERTÁR DÍSZLETTERV

LÉPTÉK: M=1:50

KÉSZÜLT: 2023. 04.18.

MŰSZAKI RAJZ - ALAPRAJZ

AJÁNLOTT NYOMTATÁSI MÉRET: A3

FÓRIS DOMINIKA, HARMADÉVES LÁTVÁNYTERVEZŐ HALLGATÓ

MATE, KAPOSVÁRI CAMPUS, RIPPL-RÓNAI MŰVÉSZETI INTÉZET, LÁTVÁNYTERVEZÉS SZAK

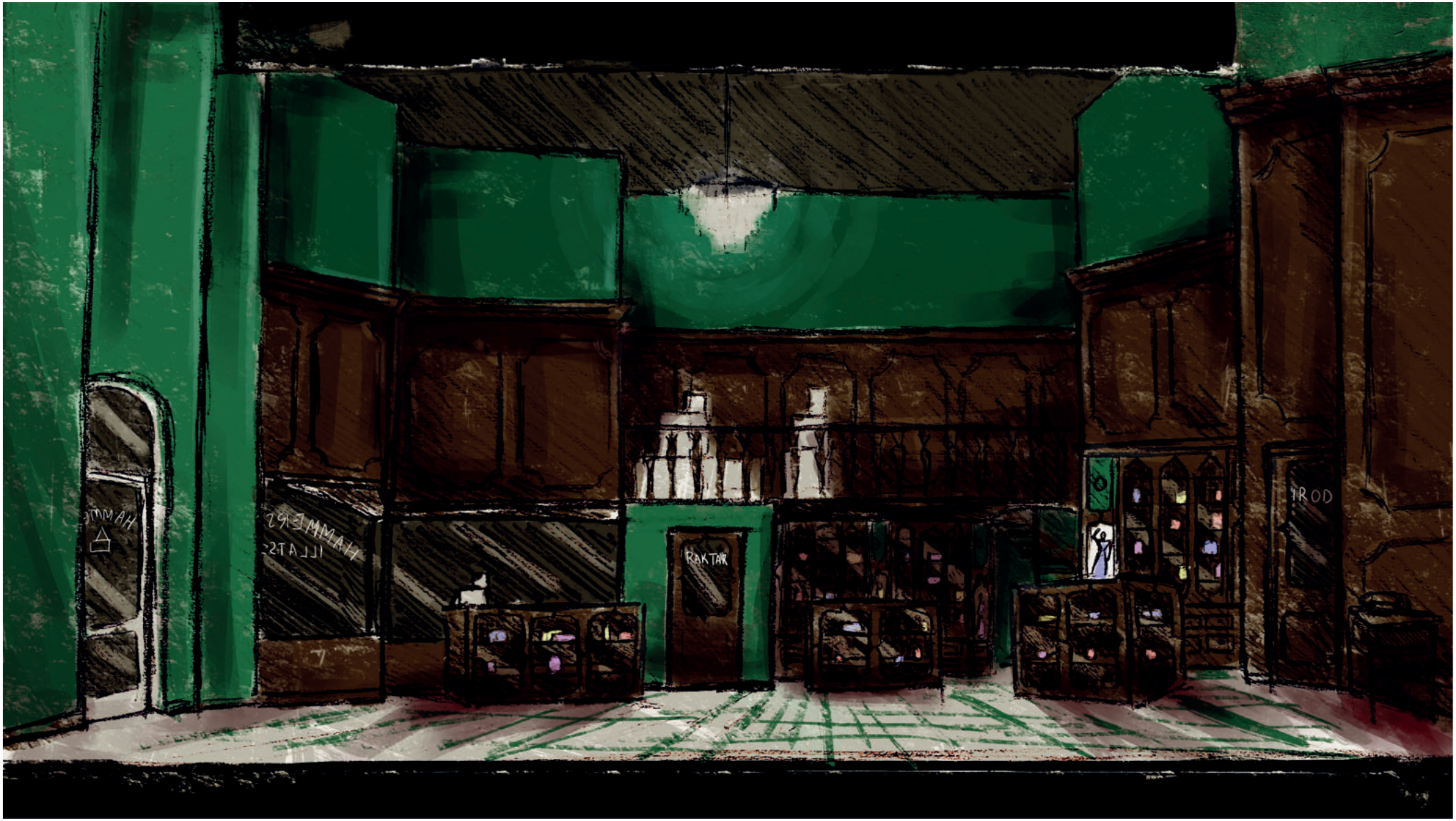
RAKTAR

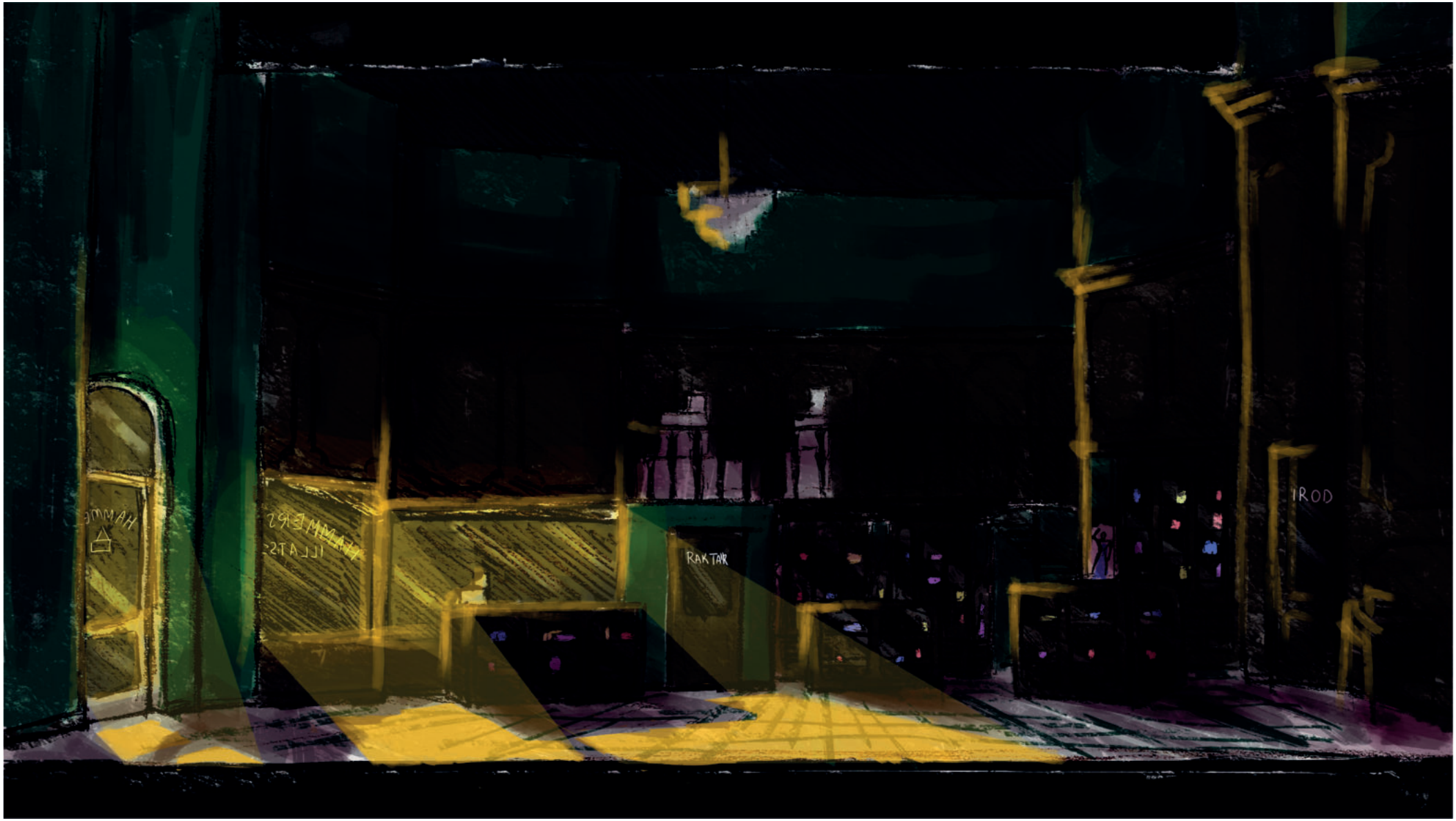
RAKTAR
IROD

Jelmezek

1930-as évek divatja

A darab az 1930-as években játszódik, a jelmezeket korban tartom. A 20-as évekhez képest rengeteg változás történt ekkor a divatban, a nőiben főleg, hiszen az eddigi fiús formákat (pl.: rövid haj, ruhák egyenes szabása, stb.) lecserélik, újra igény van a drámaiságra és az eleganciára. Ekkorra már volt tömegtermelés és konfekciós méretek, bár a gazdasági világválságot követően rengeteg nőnek be kellett ülnie a varrógép elé.

A 20-as évekbeli fiús formák után a női divat újra elkezdett „nőiesedni". A derékvonal visszakerült a derékra, annak hangsúlyozása és a homokóra alak elérése volt a cél. Ezt még a vállak kiemelésével erősítették, válltömésekkel vagy az ujjakra helyezett fodrokkal és rátétekkel bővítették. Alsóruházatként hordhattak kombinét, melltartót, valamint különböző alakformálókat (a fűzés ekkor már egyáltalán nem volt jellemző). Ekkor jelenik meg először a nejlonharisnya. A szoknya hossza térd alatt maradt, felül szűk szabású, majd térdtől lefelé bővülő, lehettek hólosak is vagy több darabból összevarrva. Ekkorra elterjedt volt már a nadrághasználat is a női divatban, de még a magas derekával és bő szabásával ez is követte a szoknyaformát. Volt egyberuha, de a hétköznapokban inkább blúzokat hordtak, kivágásuk változatos volt, kedvelik az álzsabókat, a különféle ráncolásokat, húzásokat és rátéteket.

A haj hossza megnőtt, hullámokban hordják. A fejet befedő kalapok eltűnnek, fejtetőre kerül, srégen is hordhatták, gyakran úgy, hogy az arc felét eltakarta. A kabát célja szintén drámaiság volt, szőrmék, nagy hajtókák, de még dupla gallér is jellemezte. Lehettek szűkítettek is és követték a szoknya hosszát. A cipők betétesek voltak, készülhettek bőrből, műbőrből vagy textilből, középmagasak voltak és a sarkuk íves volt. Elterjedt volt a kötött anyagok használata, ami kényelmes és praktikus is volt.

Ahogy a női divat elkezd változni, úgy a férfi is követi azt. A 20-as évekhez képest sokkal testesebb és vaskosabb volt az ideál, a nőkhöz hasonlóan a vékony derék kiemelése volt a cél. A zakókat így szűkítették, a vállakat pedig töméssel hangsúlyozták. Az ingek lehettek mintásak és színesek, általában kontrasztban álltak a vékony, hosszabb fazonú nyakkendőkkel. A nadrágok bőszárúak voltak, esetenként szélesedhettek lefelé, élére voltak vasalva hajtókával. Mindenképpen a derékon volt, nadrágtartóval tartották fent. A nadrág anyaga eltérhetett már a zakóétól és a színekkel is sokkal megengedőbb a kor. A kabátok bőszabásúak, általában duplasorosak, ehhez kalapot hordtak. A hajukat hátra simították, akár oldalt is elválaszthatták.

Az egyenruhaként szolgáló orvosi köpeny szintén követte a kor sziluettjét. Deréknál szűkebb, gombos övvel lehetett összefogni, onnantól kezdve bő volt és leért egészen a térd alá. Több zseb van a mellen és oldalt is, az oldalsók egészen nagyok és bőek. Ezzel a színészek karaktertől függően játszhatnak, például az a szereplő, aki komolyabban veszi a munkáját az begombolja a köpenyét, míg aki kevésbé, az nyitva hagyja.

Szereplők

Hammerschmidt úr

Hammerschmidt úr jelmezével az a célom megmutatni, hogy ő valamilyen szinten együtt öregszik az illatszertárral: az egyes ruhadarabok talán nem követik a legfrissebb divatot, ennek ellenére elegánsak és tükrözik a viselője jómódúságát és pedánsságát.

A darab elején az öltönye sötét kék színű, ám a szívroham után feketében jön vissza, mintha ezzel is meggyászolná önmagát és a házasságát. A nyakkendője színe egyezik az illatszertár zöldjével.

Asztalos úr

Asztalos úr egy 28 éves fiatalember, szorgalmas és agilis, kinézete nagyon ápolt, mindenféleképpen csinosnak és divatosnak kell lennie. Amit leginkább vissza kell adnom a jelmezében, hogy mindezek ellenére mennyire magányos és monoton életet él. Ezt azzal érem el, hogy az összes ruhadarabja a szürke egy árnyalata, kivéve a nyakkendőjét, ami az illatszertár zöldjével egyező, ezzel is mutatva, hogy ő mennyire a munkájának él.

Balázs kisasszony

Balázs kisasszony nagyon egyszerű, mégis csinos és bájos, ebbe apró részletekkel szeretnék kis játékosságot vinni, ilyen például a díszgombolás a zseb mentén. Ahogy a lány sem vonja magára a figyelmet, úgy a jelmez színei is visszafogottabbak.

Rátz kisasszony

Balázs kisasszonyhoz képest Rátz kisasszony a másik véglet: ő szereti magára vonni a figyelmet, már annyira, hogy emiatt ki is tűnik az illatszertár többi alkalmazottja közül, nem tud beilleszkedni közéjük. Az ő öltözéke egyáltalán nem alkalmas a mindennapi munkás tevékenységekre, ahhoz túl elegáns és előkelő.

Kádár úr

A dolgozók közül – Rátz kisasszonyt leszámítva – Kádár a legjobban öltözött. Anyagokban az övének kell lenni a legminőségibbnek, színekben és mintákban a legdivatosabbnak. A köpenye ki van gombolva, hogy ezzel is büszkélkedhessen a drága ruháival és hogy ezzel is esetlegesen kedvezzen a női vásárlóknak.

Árpád

Mivel szegényebb közegből származik, így olyan ruhadarabokat hord, amiket otthon talál, ezek régiek, valamit már ki is nőtt, a kabátot egy rokonától örökölte, viszont az nagy rá. Mivel tél van és csak egy biciklivel tudja kézbesíteni a csomagokat, így rétegesen öltözködik.

Előléptetése után teljes fordulatot vesz a megjelenése. Úgy gondolom, hogy ő pont olyan ember, aki az első fizetéséből jobb ruhát vesz magának, hogy ezzel is mutassa ő mennyire komolyan veszi a munkáját, így az eddigi kopott darabok helyett szép új ingje és nadrágja van. A nyakkendője Asztalos úréhoz hasonlóan zöld, ezzel jelezvén, hogy hasonló életpályát kezd el leírni ő is.

Sipos úr

Árpádon kívül ő az, akinek az öltözködésén meglátszik a szegénysége. Mivel nagycsaládos ember, mindig a gyermekeit veszi előbbre, így a ruhadarabjai sosem követik a legújabb divatot. Kopottak, régiek, sok helyen meg van foltozva, még az anyagnak a minősége sem olyan jó, mint az illatszertár többi alkalmazottjának.

Molnár kisasszony

Molnár kisasszonyt egy középkorú nőnek képzeltem el, aki bár még vágyik férfitársaságra, már nem görcsöl annyira a kapcsolatain, mint a másik két nő. Sokkal kényelmesebben öltözködik, kötött kardigánban ábrázolnám.

Jancsi

Jancsi Árpádhoz hasonlóan kopott, rongyos ruhákban van, ám talán a kora miatt még szomorúbb a karaktere. Háromszor idősebb a fiúnál, mégsem tudott mit kezdeni az életével, ilyen idősen is még csak most kezdett tanonckodni.

Egyéb szereplők

A kisebb szereplőknek többnyire meg van szabva, hogy mit is hordanak pontosan, például a detektív fekete hosszú kabátban van.

A vásárlók többsége előkelő rétegből származik, s mivel tél van, a kabátjukon kell megmutatni a pénzügyi állapotukat. Egyedül a cseléd az, aki rongyosabban öltözködik.

Hammerschmidt úr

Asztalos úr

Asztalos úr

Balázs kisasszony

Balázs kisasszony

Kádár úr

V.

Záró gondolatok

ZÁRÓ GONDOLATOK

Minél többet néztem utána a darabnak, annál inkább megragadtak a karakterek. A kezdeti keserűség érzetem a végére teljesen kiérlelődött, egyre kevésbé fogtam fel a művet komédiaként. Egyes szereplők sorsával nagyon együtt tudtam érezni, elkezdtem párhuzamokat vonni saját vagy az ismeretségi körömben történt eseményekkel, így úgy érzem ezek alapján könnyebben át tudtam élni a darabot, de meglepő módon a mű is segített feldolgozni bizonyos fennálló érzelmi helyzeteket. Tulajdonképpen mondhatnám azt is, hogy a tervezési folyamat és a való élet kölcsönösen hatott egymásra a lehető legpozitívabb értelemben.

Az, hogy Szegedre tervezhettem a darabot az külön sokat jelentett nekem. Családom ritkán tudott eleinte eljárni színházba, makóiként a legközelebbi opciónk mindig is Szeged volt, így a ritka alkalmakkor, amikor volt erre esélyünk itt néztünk előadásokat. Talán apróságnak tűnik az egész, de bennem hatalmas elégedettséggel jár az, hogy odatervezhetem a diplomamunkámat, ahol a színház iránti szeretetem megszületett.

VI.

Források, mellékletek

FORRÁSOK, MELLÉKLETEK

https://f21.hu/szinhaz/a-ferfi-tragediaja-a-megbocsajtas-illatszertar-a-poszt-on/

https://mezeinezo.blog.hu/2013/06/07/central_szinhaz_illatszertar_ket_es_fel_ora_boldogsag

https://kulturpart.hu/2011/12/28/elfeledett_hazankfia_laszlo_miklos

https://nfi.hu/filmarchivum/kutatasoktatas/hungarika-kutatas-1/magyarok-a-vilag-filmgyartasaban/laszlo-miklos-1903-1973.html

https://kulturpart.hu/2011/12/28/elfeledett_hazankfia_laszlo_miklos

https://deszkavizio.hu/az-illuziok-drogeriaja-illatszertar-ajanlo/

https://www.szinhaz.szeged.hu/a-szinhaz-tortenete

https://revizoronline.com/hu/cikk/7408/laszlo-miklos-illatszertar-nyiregyhazi-moricz-zsigmond-szinhaz-varosmajori-szinhazi-szemle

http://www.kodolanyi.hu/jol-let/images/tartalom/File/tanulmanyok/gazdasagi_vilagvalsag.pdf

https://en.wikipedia.org/wiki/Mikl%C3%B3s_L%C3%A1szl%C3%B3

https://buly1803.com/en/pages/store-locator-1

https://mandadb.hu/tetel/106122/Kostelitz_drogeria_Budapest_1930as_evek

MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

Kaposvári Campus
Cím: 2700 Kaposvár, Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36-82/505-800
Honlap: https://kaposvar.uni-mate.hu/

5. - 6. sz. melléklet.

Bejelentés és lemondás a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemen végzett tudományos, alkotói munka eredményeként létrejött szellemi alkotásról

Alulírott alkotó bejelentem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemen végzett szellemi alkotás eredményeként az alábbi alkotást hoztam létre.

Kijelentem, hogy A Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Szellemitulajdon-kezelési Szabályzatát megismertem, és annak rendelkezéseit magamra nézve kötelezőnek elfogadom.

Az alkotás címe és rövid leírása (bizalmas információk nélkül):

László Miklós: Illatszertár

Színházi díszlet - és jelmeztervezés

Az alkotó adatai (név, szak, évfolyam, elérhetőség):

Fónis Dominika, Látványtervezés BA III. évf., 06302509443

Alulírott nyilatkozom, hogy a jelen űrlapon közölt adatok a valóságnak megfelelnek, és az azokban bekövetkező változásokat legjobb tudomásom szerint jelzem a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemnek.

Alulírott kijelentem, hogy e műalkotással kapcsolatos minden tulajdonlási jogomról lemondok, az alkotást átadom az intézménynek.

Kaposvár, 2023. év 05. hó 01. nap

A bejelentő aláírása:

Fónis Dominika

A Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Intézete a fenti adatokat bizalmasan kezeli.

MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

Kaposvári Campus
Cím: 2700 Kaposvár, Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36-82/505-800
Honlap: https://kaposvar.uni-mate.hu/

2. sz. melléklet. Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: KAPOSVÁR év 2023 04 hó 27 nap

Belső konzulens

***Kérjük a megfelelőt aláhúzni!**

MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

Kaposvári Campus
Cím: 2700 Kaposvár, Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36-82/505-800
Honlap: https://kaposvar.uni-mate.hu/

2. sz. melléklet. Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár 2023. év 04. hó 30 nap

Belső konzulens

***Kérjük a megfelelőt aláhúzni!**

MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

Kaposvári Campus
Cím: 2700 Kaposvár, Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36-82/505-800
Honlap: https://kaposvar.uni-mate.hu/

3. sz. melléklet. Hallgatói nyilatkozat

NYILATKOZAT

Alulírott FÓRIS DOMINIKA, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Ripp-Rónai Művészeti Kar, Kaposvári Campus, Látványtervező szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023. év 05. hó 01. nap

Fórs Dominika
Hallgató